

Zhytomyr Ivan Franko State University Journal.
Philological Sciences. Vol. 2 (103)

Вісник Житомирського державного
університету імені Івана Франка.
Філологічні науки. Вип. 2 (103)

ISSN (Print): 2663-7642
ISSN (Online): 2707-4463

УДК 821.161.2

DOI 10.35433/philology.2(103).2024.16-25

МІСТИЧНИЙ УНІВЕРСУМ МАЛОЇ ПРОЗИ ДЛЯ ДІТЕЙ В. КОРОЛІВА- СТАРОГО

Н. Є. Коломієць*

Анотація. У статті зроблено спробу з'ясувати містичний універсум малої прози для дітей В. Короліва-Старого. Установлено, що містичні елементи формують специфічну емоційну тональність текстів, захоплюючи читача незримим і відсилаючи уяву в ірраціональний вимір. Назва та зміст збірки "Нечиста сила" пов'язані з народною демонологією. Заголовки низки творів свідчать про їх містичне наповнення: "Мара", "Дідько", "Перелесник", "Потерчата" та ін.

У розвідці відзначено, що художня структура збірки "Нечиста сила" змодельована шляхом поєднання реального та демонічного вимірів, які знаходять оригінальну авторську інтерпретацію. Представники потойбіччя у творах митця позбавлені стереотипної негативної конотації, здатні на прояви моральності, у тяжких ситуаціях стають на захист скривджених й уразливих. Митець специфічно витлумачує бачення українцями нечистої сили, що базується на язичницьких віруваннях, де відбито дуалізм народного світогляду. Виявлено, що ірраціональний модус творів співвідноситься з уявленнями українців про побудову нижчої міфології. Автор не деталізує зовнішності демонічних образів, які, відповідно до релігійного мистецтва, мають зооантропоморфну подоби. Побудова невидимого світу впорядкована за ієрархічним принципом.

Авторка акцентує на тому, що у творах, написаних для дітей, митець був продовжувачем неоромантичних тенденцій, а його індивідуальний стиль засвідчує близькість до народної традиції. Однією з актуальних форм художньої репрезентації ментального простору українців у творах письменників-емігрантів було звернення до фольклорно-міфологічних первнів. Подібну апеляцію до пракультурних глибин в умовах еміграції можна розцінювати як своєрідну стратегію національної самоідентифікації.

Ключові слова: містичне, містичний елемент, мала проза, надприродне, містика, демонологія, стиль, дитяча література, діаспора.

* кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри української та зарубіжної літератур
(Криворізький державний педагогічний університет)
kolomiets_n1@ukr.net
ORCID: 0000-0001-5455-2538

THE MYSTICAL UNIVERSE OF SHORT PROSE FOR CHILDREN BY V. KOROLIV-STARYI

Kolomiyets N. Y.

The article attempts to find out the mystical universe of short prose for children by V. Koroliv-Staryi. It establishes that mystical elements form a specific emotional tone of the texts, captivating the reader with the invisible and sending the imagination to an irrational dimension. The name and content of the collection "Evil Spirits" is related to folk demonology. The titles of a number of works include the names of mythical creatures, testifying to their mystical content: "Mara", "Didko", "Perelesnyk", "Terchata" and others.

The study notes that the artistic world of the collection "Evil Spirits" is filled with representatives of the demonic cosmos, which are interpreted in a unique way by the author's imagination, acquire positive traits (kindness, generosity, humanism, etc.) and in difficult life situations take the side of the offended and weak. The artist specifically interpreted the Ukrainians' vision of evil spirits, which is based on pagan beliefs, reflected the dualism of the people's worldview. The mystical space of the collection is expressed through the reproduction of real and unreal worlds. The article establishes that the irrational topos correlates with the mythological beliefs and ideas of Ukrainians. The author does not detail the appearance of demonic images, which, according to religious art, have a zooanthropomorphic likeness. The existence of the invisible world is organized according to a hierarchical principle, where the subordination of some demonic forces to others is determined by experience, years and skill.

The author emphasized that in the works written for children, the author continued neo-romantic trends, and his individual style testifies to his closeness to the folk tradition. One of the relevant forms of artistic representation of the mental space of Ukrainians in the works of emigrant writers was the appeal to folklore and mythological primals. Such an appeal to pre-cultural depths in the conditions of emigration can be regarded as a kind of strategy of national self-identification.

Keywords: *mystical, mystical element, small prose, supernatural, mysticism, demonology, style, children's literature, diaspora.*

Постановка наукової проблеми.

Одним із суттєвих модусів сучасного літературознавчого дискурсу є поглиблене вивчення художнього світу творів дитячої літератури письменників діаспори. Тексти цих авторів доволі часто зорієнтовані на відображення етнічних особливостей українців, образне увиразнення їхньої архетипної пам'яті, що незалежно від духовних домінант історичного періоду є специфічною моделлю передачі колективного безсвідомого досвіду. Як відзначає М. Варданян, "література для дітей та юнацтва української діаспори – цікаве та неповторне явище, до розвитку якої долучалися в українському зарубіжжі як письменники, художники, так і науковці, педагоги. Насамперед на літературу покладалася суспільна функція. Тому в різні часи дитяча книга української діаспори мала незмінну формулу, що ґрунтувалася на національній системі виховання, покликаний формувати національну

ідентичність українця на чужині" [2: 316].

Митці, які в міжвоєнний період ХХ століття переважно перебували та здійснювали творчу діяльність у Празі, передусім намагалися в різних художніх формах подати обрис духовно-ментальних рис і смислових констант нації. Однією з форм художнього пізнання та репрезентації духовного світу українців у творах пражан, орієнтованих як на дорослого, так і на дитячого читача, було звернення до фольклорно-міфологічних мотивів.

Фантастичний світ прози для дітей В. Короліва-Старого, що представлена переважно казками, наповнюють представники демонічного космосу, які своєрідно інтерпретовані авторською уявою, набувають позитивних рис (доброти, щедрості, гуманізму тощо) та в складних життєвих ситуаціях виступають на боці скривджених і слабких. Так фольклорні образи, що є

репрезентантами нижчої міфології, здобули універсального звучання. Містичне створює особливу емоційну тональність текстів казок, захоплюючи юного реципієнта таємничим і відсилаючи читацьку уяву за межі логіки та реальності. У творах, написаних для дітей, автор був продовжувачем неоромантичних тенденцій, а його індивідуальний стиль засвідчує близькість до народної традиції та переосмислення новітніх художніх явищ у світовій літературі. Одна з рис неоромантизму – увага до міфологічного етнокоду нації як форми розкриття світогляду людей та засобу синтезування минулого й сучасного світів. У казках В. Короліва-Старого специфічно інтерпретовано бачення українцями нечистої сили, що базується на язичницьких віруваннях, відбито дуалізм народного світогляду.

Вивчення малої прози письменника в означеному ракурсі дає змогу розкрити нові сенси, з'ясувати специфіку системи образів-персонажів, визначити провідні модуси художнього зображення надприродного. Як стверджує М. Варданян, до осмислення казки як провідного жанру дитячої літератури української діаспори, вітчизняні та зарубіжні літературознавці практично не зверталися [3: 76]. Усе це дає підстави вважати наукову проблему актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дитяча література української діаспори міжвоєнного періоду ХХ століття наукового осмислення набула відносно недавно. Із 1990-х років виникли сприятливі умови для студіювання художніх творів еміграції. До вивчення художнього світу, особливостей виразально-зображальних можливостей цих текстів звертаються сучасні вітчизняні літературознавці. У центрі їхньої уваги постають загальні тенденції розвитку дитячої літератури еміграції, жанровий діапазон творів, особливості концептуальних картин світу тощо. М. Варданян окреслила провідну тематику казок, написаних

українськими митцями діаспори для юних читачів, визначивши "історичні, патріотичні, релігійно-християнські, родинні" [3: 75]. О. Ткаченко вдалася до зіставлення художнього доробку В. Короліва-Старого та О. Проїслера з метою визначення особливостей відтворення образів нечистої сили в казках митців [12]. І. Жиленко розглянула художні особливості малої прози митця міжвоєнного періоду [4]. Методичний аспект (специфіку опрацювання творчості письменника на заняттях із літератури) порушили Т. Родюк та О. Капленко [11]. А. Андрієнко на матеріалі твору "Мавка-Вербинка" розглянула особливості художнього зображення представників ірреального фольклорно-казкового світу [1]. Проте містичні модуси дитячої малої прози письменника залишаються недостатньо вивченими.

Мета дослідження полягає в тому, щоб з'ясувати особливості художніх проявів містичного у творах для дітей В. Короліва-Старого (на матеріалі збірки "Нечиста сила").

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Історичні катаклізми початку ХХ століття вплинули на те, що поза межами України опинилася значна кількість вітчизняних літераторів. Як вказує І. Жиленко, "сприйняття життя в еміграції мало загострений екзистенційний вимір. Письменники свідчили про важкі умови існування поза межами батьківщини, у психологічній нестабільності, безжиттєвості, розгубленості, відсутності розуміння між ними й західною елітою, а іноді й між самими емігрантами. Та, незважаючи ні на що, випробування ще більше загострили їхні почуття, зробили їхній талант більш зрілим" [5: 96].

У міжвоєнний період значним культурним осередком українських емігрантів була Прага. Митці-пражани, попри відсутність офіційного статусу літературного об'єднання, спільної ідеологічної та естетичної програми,

мали близький погляд на константи української духовної традиції, "волю до осягнення" [8: 174] ментальних, націотворчих первнів. Як відзначає В. Просалова, усвідомлення результатів поразки національно-визвольних борінь рідного народу примушувало відшукувати відповіді на питання та осягати причини. Прагнення втілити в життя нереалізовані ідеї вимагало певних дій, саме тому еміграційна творчість "ставала формою життєтворення". Цим, на думку дослідниці, пояснюється апеляція до сильних, безстрашних постатей, що спроможні переборювати різні перешкоди, та "націотворчі зусилля письменників" [10: 3].

Однією з актуальних форм художньої репрезентації ментального простору українців у творах письменників-емігрантів було звернення до фольклорно-міфологічних первнів. Апеляцію до пракультурних глибин у подібних умовах можна розцінювати як своєрідну стратегію національної самоідентифікації. Варто відзначити, що художнє увиразнення культурних кодів у доробку митців означеного періоду є формою специфічного "опору радянській уніфікації" [13: 47]. На думку Н. Яременко, Н. Коломієць, ескапічним модусом творчості письменників середини ХХ століття було звернення "<...>до фольклорних первнів, піднесення національних цінностей, увиразнення базових етнонаціональних ознак у підтекстових пластах. Подібне акцентування на ментальних матрицях підривало соцреалістичні настанови, виявляло опозиційність до офіційної мистецької тенденції" [13: 48].

Сучасна дослідниця малих прозових жанрів української діаспори І. Жиленко вважає, що група творів, у яких простежується апеляція до фольклорно-міфологічних пластів, презентована переважно такими жанрами, як: "казка, міф, притча, легенда, оповідка" [5: 100]. Цим текстам "зазвичай притаманні елементи символізму, метафоричності,

притчовості, стильового синкретизму, застосування образності, традиційної для міфів і легенд" [5: 101].

Перше видання збірки "Нечиста сила" В. Короліва-Старого здійснено завдяки співробітництву українського та польського видавництва у 1923 році. Автор відзначив, що за жанровою належністю це збірка казок. У передмові до видання (1990 року) Ф. Погребенник назвав його "книжкою казкових оповідань" [9: 6]. Проте про жанрову невизначеність творів збірки не йдеться, переважна більшість літературознавців та критиків трактують їх як казки, спираючись на визначення письменника.

Назва збірки "Нечиста сила" пов'язана з традиційними міфологічними віруваннями українців. Природу ірреального світу митець не пояснює, проте зображує його побудову, можливості контактування з представниками потойбіччя. Подібний ракурс зображення моделі буття художньо синтезує сфери конкретного та трансцендентного. У заголовки низки творів винесено назви демонологічних істот, що свідчать про їх містичне наповнення: "Мара", "Дідько", "Перелесник", "Потерчата" та ін. У деяких із них представники демонічного світу мають власні імена: "Вовкулака Хреб", "Потороча Хрипка", "Хуха-Моховинка".

Традиційно образ нечистої сили сприймається в негативному ключі (як протиставлення добру) та трактується як потойбічне, надприродне. Міфологічні уявлення народу про нечисту силу відбилися як в українському фольклорі, так і в літературних творах. Індивідуально-авторське трактування нечисті в збірці зумовлене її орієнтацією на дитячого читача, тому письменник поставив собі за мету "<...> боронити перед дітьми "нечисту силу" [7: 6].

Моделювання художнього світу збірки відбувається на основі поєднання часопросторових площин реального та містичного світів. Королівство Мертвих ("Літавиця"), кришталевий палац Морозенка

("Дюдя"), скляний палац Водяника ("Перелесник") виступають репрезентантами потойбіччя. Прояви надприродного співвідносяться з комплексом вірувань, що відбиті в нижчій міфології українців. Наприклад, у творі "Нечиста сила" не вказано конкретний історичний час, але зміна соціальної ситуації передана роками: "Було це в тисяча дев'ятсот бідувадцятьому році" [7: 7] та "<...> прийшов тисяча дев'ятсот кувернадцятий рік" [7: 12]. Оповідь розпочинається з фіксації місця подій, яким є Лиса гора під Києвом, яка здавна асоціювалася в людей з осередком нечисті, що засвідчують безліч фольклорних легенд.

Номінуючи представників реального та містичного вимірів, автор використовує в тексті велику літеру: Невидима Сила та Людина. Світ нечисті репрезентований представниками земної, повітряної та водяної стихій, що є посланцями різних країн, які прибули на "міжнародний конгрес":

- українські (чорти, відьми, вовкулаки, водяники, лісовики, упирі, поторочі, мавки, русалки, хухи та ін.);
- індійські (пері);
- німецькі (ельфи, діва скель Лорелея);
- шведські (тролі);
- чеські (шотеки, скршитеки);
- французькі (коррігани, нічні прачки);
- польські (борута, гоплана) та ін.

Митець акцентує на тому, що осягнення містичного, яке не є явищем об'єктивного світу, відбувається не шляхом інтелектуальної роботи, а на трансцендентному, інтуїтивному рівнях. Представник світу людей (письменник) у процесі спілкування з потойбічними силами вказує, що вони побідні до електрики: "Ніхто з нас не бачив самої електрики, але всі знають її властивості: блискавицю, грім, світло, силу. Для всіх, хто вмів з нею як слід поводитись, вона пожиточна. Хто ж не знає, як з неї користуватись, той має тільки шкоду. Так я міркую й про Невидиму Силу" [7: 10]. Власний

містичний досвід він пов'язує з досвідом роду, що має козацьке походження, а відтак не боїться нечисті та доволі врівноважено ставиться до сил зла й п'їтьми: "<...> діди мої Чортів не боялися, та й я не боюся жодної пригоди" [7: 8].

Містичний універсум побудовано з урахуванням порядку підлеглості, де субординація зумовлена мудрістю, віком та майстерністю. Це простежується в описі зустрічі делегатів, яких номіновано як "менші" та "значніші" гості. Відповідно й опікувалися ними за рангами: на нижчому допомагали хухи, далі – мавки та русалки, найвищих супроводжували чорти. Готовими до послуг прибульцям були й потерчата, які "роздавали гостям програми засідання та розносили всякі солодкі заморожені ласощі" [7: 7], та перелесник, що позначав місця для гостей. Серед найповажніших були духи з Кавказьких гір, "старий-престарий Пан з Греції" та український Вій.

Варто звернути увагу на те, що автор не деталізує зображення зовнішності демонічних образів. Традиційні уявлення про нечисть, зокрема чортів, склалися на основі візуальних образів іконографії. Згідно з релігійним мистецтвом, вони мають зооантропоморфну подібність. У творі акцентовано тільки на їхньому одязі – жупанах. Опис Вія наведено відповідно до уявлень народної демонології як божество смерті, чий так густо позаростали віями: "<...> довгі-довгі вії затуляли йому очі" [7: 8]. Автор номінує його найстаршим Чортовим дідом та наповнює національним колоритом, одягаючи в довгу кирею з шаблею, та доповнюючи портрет однією деталлю – довгими сивими вусами, як у козаків. Значущості постаті Вія додає те, що він у "<...> руці тримав золоту, сяючу вогнями булаву" [7: 8], яка традиційно трактується як символ влади, відваги та мужності українського козацтва. Володіння жезлом робило його вищим від інших представників демонічного

світу. Молоді чорти, що були поряд, також виблискували в козацьких шатах. Застосування національного одягу й апелювання до історичного минулого (доби козацтва) в поєднанні з національною міфологією зумовлені прагненням митця зберегти та продовжити етнокультурну традицію в умовах нестабільності.

Відмінність між демонічним та реальним світами полягає і в способі комунікації. Нечиста сила вміє розмовляти як люди, але між собою спілкується телепатично, за допомогою передачі думок: "Невидима сила, розмовляючи межі собою, не вживає слів. Вона тільки думає, а той, до кого вона звертається, бачить всі ті думки. Тому найдовша промова триває всього якусь єдину мить" [7: 11]. Так у творі акцентовано й на невідповідності плину часу в реальній дійсності та в середовищі невидимої сили.

Історію дівчини, яка через непорозуміння в коханні стрибнула з кручі в річку та стала русалкою, художньо осмислено у творі "Перелесник". Специфічною є просторово-часова структура тексту. Його топос репрезентовано площинами реального та містичного світів. Втручання Перелесника сприяло зародженню кохання між Залізником та Оленкою. Ця міфічна істота підштовхувала їх до зустрічей, раділа розвитку почуття, супроводжувала на побаченнях. Й одного разу, почувши, як дівчина розповідає парубку про палкі переживання, вирішує візуалізувати цей вогонь: "Скочив тоді Перелесник між козака та дівчину, затулив собою Оленку, а сам увесь запалився, як один величезний вогненний віхоть, аж все навколо зачервоніло" [7: 92]. Вогняна стихія викликає жах у козака, який помилково приймає дівчину за підступну відьму та відмовляється від подальшого спілкування. Із розпачу Оленка кинулася топитися, та в скляному палаці Водяника перетворилася на Русалоньку.

Події розгортаються в добу козацтва, але історичних замальовок

автор не наводить. Про цей часовий відрізок свідчать маркери, що переважно вказують на соціально-правову організацію суспільства:

- назви соціальних станів (пан, наймичка);
- номінації військового стану (козак).

У характеристиці козака наявні як вказівки на міфологічну свідомість народу, так і хронологічні посилання: "Цей не те, що ляха чи турка – він самого Біса не злякається" [7: 89]. Цей образ має високу міру узагальнення. Прізвисько Залізник є інтертекстемою, що відсилає читача до народної пісні про часи Коліївщини. А згадка про бандуру, на якій він грав, розширює інтертекстуальний простір твору завдяки алюзії на картину "Козак Мамай", що є художнім втіленням історичної пам'яті українців та декларує ідеал миролюбного та відважного воїна-охоронця рідної землі. Авторське бачення доповнюють характеристики "<...> бравий, сміливий та завзятий" [7: 89].

Таємничістю оповитий твір "Вовкулака Хреб". Його образна система пов'язує представників різних просторів:

- демонологічного (вовкулаки, хухи, мавки, упир, відьми, русалки, лісовик, водяник, домовики, кам'яники та ін.);
- реального (світ людей);
- історичного минулого (козацтво).

Головний персонаж твору Хреб зображений досвідченим вовкулаком, що "<...> багато тисяч років" [7: 59] охороняв різні кладовища, побував на відомих бойовиськах, "<...> де колись річками лилася кров козацька, й багато доброго зробив він для чесних кісток шляхетних мерців – запорожців" [7: 59]. Оцінний епітет "шляхетних" указує на глибоку повагу до дій та цінностей українського козацтва. У цьому творі, як і в багатьох інших казках збірки, імідж козаків пов'язаний зі сміливістю, відвагою та волею.

Місце дії в казці – тихе сільське кладовище, атрибутами якого є могили

та хрести. Цей простір традиційно викликає в читача сумні, похмури емоції. Але в тексті він не створює атмосферу жаху та фатальності, а швидше сприяє осмисленню соціально-філософських проблем. Смерть трактується не просто як перехід у інший вимір, а набуває різних тлумачень:

- установалення соціальної рівності ("*<...>* мертвий не потребує земних розкошів") [7: 61];

- звільнення від земного гніту та мук ("Смерть навмисне переводить з цього світу на той світ тих, кому або ж було тут погано, або ж в близькому часі загрожувала страшна небезпека та горе") [7: 61];

- момент справедливості ("*<...>* справедлива мати Смерть") [7: 61].

Демонологічно-антропоморфний етнокод має різні форми репрезентації в аналізованій збірці. Наприклад, у творі "Потерчата" світ потойбіччя представляють домовик та душі нехрещених дітей, а реальний світ – дяк і дячиха. Зобразивши головних персонажів як людей, що пов'язані з релігією, автор вдався до поєднання трьох вимірів: демонічного, профанного та релігійного.

У народі потерчат часто називають вогниками, що блукають. За повір'ям, вони заводять людей у в'язки, непрохідні багнища. Це пояснюється тим, що нехрещених дітей не ховали на цвинтарі, а переважно біля води – поблизу озер або боліт. У тексті зображено, як, бажаючи допомогти повернутися в темряві додому дяку, який був напідпитку, потерчата вогниками підсвічували шлях. Від швидкого руху блискавки підстрибували, чим викликали панічний стан в Оверка: "Тим-то дякові видавалося, що ті вогники тихо повзуть понад болотом, коливаються, як зачеплена головою лампадка в церкві *<...>* Від того видовиська дякові й хміль увесь вийшов з голови. Поза шкірою покотив мороз, неначе хтось посипав йому за комір холодного шроту. Шапка також полізла з голови, дарма, що на його блискучій лисині

було всього тільки одинадцять волосинок, які тепер стали дибом. "Та це ж мене манить нечиста сила!" [7: 52].

Містичні обставини спілкування з потойбіччям зумовили фізичні та емоційні реакції персонажа, що передано метафорами ("*<...>* хміль увесь вийшов з голови", "*<...>* поза шкірою покотив мороз", "*<...>* одинадцять волосинок *<...>* стали дибом" та ін.). Подібний стан спровокував застосування ритуальних релігійних засобів: "*<...>* почав молитися та хрестити тремтячою рукою ту невидиму силу, що манила його до себе" [7: 53]. У мовленні дяка простежується протистояння релігійної та демонічної систем. Потойбічні сили він називає "бісівським навожденієм" [7: 54], а себе духовною особою, що відвідує вівтар. У пошуках моральної опори Оверко звертається до Святого письма та цитує його: "блажен муж, іже не ідець на совет" [7: 54]. Спільні дії домовика та потерчат допомагають вивести сп'янілого чоловіка на рівний шлях, що вів додому, де чекала дружина. Її набожність також передається через мовлення (апеляція до Матері Божої Почаївської, повтори слова "Аміль" тощо).

Розтлумачення ситуації відбувається з позиції здорового глузду, коли Євпраксія на слова чоловіка, що нечиста сила водила його по болоту та хотіла втопити, відповідає: "Сам ти – нечиста сила! А водила тебе по болоті горілка, безбожнику!.." [7: 57]. Так у цьому творі утверджуються базиси народної моралі, яка увиразнюється шляхом переплетіння трьох просторів: міфологічного, профанного та сакрального.

Висновки й перспективи дослідження. Назва збірки "Нечиста сила" має зв'язок із нижчою міфологією українців. Описи надприродного сприяють формують особливий емоційної атмосфери творів, інтригують реципієнта незнаним і спрямовують уяву в недосяжний раціональному осмисленню вимір. У збірці бінарна модель світоустрою

набуває специфічного трактування, що художньо реалізується шляхом зміни традиційних демонологічних уявлень українців. Нечиста сила в авторській інтерпретації не є руйнівною та небезпечною, а прагне підтримувати гармонійні стосунки зі світом людей. Подібний ракурс зображення зумовлений орієнтацією книги на дитячого читача.

Містичний універсум збірки представлений силами потойбіччя, що зображені в цілісності та системності. Його репрезентантами є образи як національної (відьми, чорти, водяники, упирі, мавки, русалки, хухи та ін.), так і світової (пері, ельфи, тролі, шотеки, скршитеки та ін.) демонології. Буття невидимого виміру чітко структуроване, підпорядкування одних демонічних сил іншим обумовлюється досвідом, роками та вправністю.

Містичний простір збірки увиразнюється шляхом відтворення реального та ірреального світів. Природу останнього митець не пояснює, проте зображує його побудову, можливості контактування з

його представниками. Позаземні обшири представлені Королівством Мертвих ("Літавиця"), скляним палацом Водяника ("Перелесник"), кришталевим палацом Морозенка ("Дюдя") та ін. Подібний ракурс зображення буття художньо синтезує сфери конкретного та трансцендентного. Ірраціональний топос корелює з міфологічними віруваннями й уявленнями українців.

Своєрідність художнього світу збірки полягає в майстерному синтезуванні демонологічного містицизму з історичним минулим – добою козацтва. У низці творів відображено романтизований образ цієї історичної доби. У деяких творах також акцентовано на невідповідності плину часу в реальності та в середовищі нечистої сили.

Вивчення малої прози В. Короліва-Старого видається перспективним. Подальшого наукового висвітлення потребують питання особливостей моделювання дійсності в казках митця, специфіки індивідуально-авторського переосмислення міфологічних уявлень українців тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрієнко А. Моделювання образу мавки у казці "Мавка-вербинка" Василя Короліва-Старого. *Філологічні студії*. 2023. Вип. 14. С. 35–39.
2. Варданян М. Література для дітей та юнацтва української діаспори II половини ХХ ст. як "література місії": стан та завдання. *Молодий вчений*. 2018. № 4 (56). С. 316–319.
3. Варданян М. Fairy tale as a leading genre of Ukrainian Diaspora children's literature: topics, senses and interpretation. *Актуальні питання філології та методики викладання мов*: збірник матеріалів II Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції. Кривий Ріг, 2019. Вип. 2 (14). С. 75–81.
4. Жиленко І. Василь Королів-Старий: мала проза міжвоєнної доби. *World Science*. 2017. № 12 (28). С. 49–54.
5. Жиленко І. Документально-публіцистичний етап малої прози літературної еміграції: до проблеми типології. *Філологічні трактати*. 2021. № 2. Т. 13. С. 95–103.
6. Жиленко І. "Нечиста сила": збірки А. Аверченка і В. Королева-Старого. *Південний архів*. Філологічні науки. Випуск LXXI. Херсон: ХДУ, 2017. С. 156–160.
7. Королів-Старий В. Нечиста сила. Київ: Довіра, 1992. 157 с.
8. Лятуринська О. Зібрані твори. Торонто: Вид-во Організації українок Канади, 1986. 813 с.
9. Погребенник Ф. Не така вже й страшна "нечиста сила". *Королів-Старий В. Нечиста сила: казки*. Київ: Веселка, 1990. С. 5–11.

10. Просалова В. Проза "спізненого покоління". "Празька школа": Хрестоматія прозових творів / упоряд., передм. і приміт. В. Просалової. Донецьк: Східний видавничий дім, 2004. 236 с.
11. Родюк Т., Капленко О. Особливості вивчення творчості Василя Короліва-Старого на уроках української літератури в 5 класі. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя*. Серія: Психолого-педагогічні науки. 2023. № 2. С. 103–108.
12. Ткаченко О. Нечиста сила у казках В. Короліва-Старого та О. Пройслера. *Молода наука – 2012: збірник наукових праць студентів, аспірантів і молодих вчених: у 7 т. Запоріжжя: Сору Art, 2012. Т. 5. С. 209–212.*
13. Яременко Н., Коломієць Н. Ескапізм як вихід "за межі" в прозі українських письменників середини ХХ століття. *Південний архів. Філологічні науки*. 2020. № 84. С. 47–51.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Andriienko, A. (2023). Modeliuvannia obrazu mavky u kaztsi "Mavka-verbynka" Vasyliia Koroliva-Staroho [Modeling of the image of the seagull in the fairy tale "Mavka-verbynka" by Vasyl Koroliv-Stari]. *Filolohichni studii*. Iss. 14. Pp. 35–39. [in Ukrainian].
2. Vardanian, M. (2018). Literatura dlia ditei ta yunatstva ukrainskoi diaspori II polovyny XX st. yak "literatura misii": stan ta zavdannia [Literature for children and youth of the Ukrainian diaspora of the 2nd half of the 20th century. as "mission literature": status and tasks]. *Molodyi vchenyi*. № 4 (56). Pp. 316–319. [in Ukrainian].
3. Vardanian, M. (2019). Fairy tale as a leading genre of Ukrainian Diaspora children's literature: topics, senses and interpretation [Fairy tale as a leading genre of Ukrainian Diaspora children's literature: topics, senses and interpretation]. *Aktualni pytannia filolohii ta metodyky vykladannia mov : zbirnyk materialiv II Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi internet-konferentsii*. Kryvyi Rih. Iss. 2 (14). С. 75–81. [in Ukrainian].
4. Zhylenko, I. (2017). Vasyl Koroliv-Staryi: mala proza mizhvoiennoi doby [Vasyl Koroliv-Old: short prose of the interwar period]. *World Science*. № 12 (28). Pp. 49–54. [in Ukrainian].
5. Zhylenko, I. (2021). Dokumentalno-publitsystychnyi etap maloi prozy literaturnoi emihratsii: do problemy typolohii [Documentary and journalistic stage of short prose of literary emigration: to the problem of typology]. *Filolohichni traktaty*. № 2. Vol. 13. Pp. 95–103. [in Ukrainian].
6. Zhylenko, I. (2017). "Nechysta syla": zbirky A. Averchenka i V. Koroleva-Staroho ["Evil Spirits": collections by A. Averchenko and V. Korolev-Stari]. *Pivdennyi arkhiv. Filolohichni nauky*. Iss. 71. Kherson: KhDU. Pp. 156–160. [in Ukrainian].
7. Koroliv-Staryi, V. (1992). *Nechysta syla* [Evil Spirits]. Kyiv: Dovira. 157 p. [in Ukrainian].
8. Liaturynska, O. (1986). *Zibrani tvory* [Collected works]. Toronto: Vyd-vo Orhanizatsii ukrainok Kanady. 813 p. [in Ukrainian].
9. Pohrebennyk, F. (1990). Ne taka vzhe y strashna "nechysta syla" [Not so terrible "evil spirits"]. *Koroliv-Staryi V. Nechysta syla: kazky*. Kyiv: Veselka. Pp. 5–11. [in Ukrainian].
10. Prosalova, V. (2004). *Proza "spiznenoho pokolinnia". "Prazka shkola": Khrestomatiia prozovykh tvoriv* [Prose of the "late generation" / arranged by, foreword and notes V. Prosalovoi. Donetsk: Skhidnyi vydavnychiy dim. 236 p. [in Ukrainian].
11. Rodiuk, T., Kaplenko, O. (2023). Osoblyvosti vyvchennia tvorchosti Vasyliia Koroliva-Staroho na urokakh ukrainskoi literatury v 5 klasi [Peculiarities of studying the work of Vasyl Koroliv-Staryi in the lessons of Ukrainian literature in the 5th grade]. *Naukovi zapysky NDU im. M. Hoholia*. Serii: Psykholoho-pedahohichni nauky. № 2. Pp. 103–108. [in Ukrainian].

12. Tkachenko, O. (2012). *Nechysta syla u kazkakh V. Koroliva-Staroho ta O. Proislera* [Evil spirits in the tales of V. Koroliv-Staryi and O. Preusler]. *Moloda nauka – 2012: zbirnyk naukovykh prats studentiv, aspirantiv i molodykh vchenykh: in 7 vol. Zaporizhzhia: Copy Art. Vol. 5. Pp. 209–212.* [in Ukrainian].
13. Yaremenko, N., Kolomiets, N. (2020). *Eskapizm yak vykhid "za mezhi" v prozi ukrainskykh pysmennykiv seredyny XX stolittia* [Escapism as a way "beyond the limits" in the prose of Ukrainian writers of the middle of the 20th century]. *Pivdennyi arkhiv. Filolohichni nauky. № 84. Pp. 47–51.* [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редколегії: 01.10.2024

Схвалено до друку: 25.11.2024